

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	๗/6 ส.ค. 254๙	16	5500	5

ตำนานพระลิ้นปี่

เปรียบเทียบขนาดพระลิ้นปี่ พิมพ์ใหญ่และพิมพ์เล็ก

พระลิ้นปี่ พิมพ์ใหญ่ กรุบ้านหัง ด้านหลังมีรอยบาก

ท ลายวันก่อนมีโอกาสไปดูสถานที่ที่ขุดพบพระลิ้นปี่ หลังจากได้ข่าวลือมาว่า มีพระแตกกรุ ขึ้นมาเมื่อกลางเดือนกรกฎาคมที่ผ่านมา ชาวบ้าน ได้พระบูชาและพระลำพูนจำนวนหนึ่ง ตอนนั้นผู้เขียนก็ไม่ได้ใส่ใจมากนัก เพราะมีข่าว แต่ไม่มีของ กลัวจะเป็นพระเกียตกรู จนอาทิตย์ก่อนมีนักสะสมพระนำรูปพระลิ้นปี่มาให้ดู แล้วยังทำให้ไปดูของจริงว่า เก่า แท้แน่นอนอีกด้วย ผู้เขียนจึงได้เดินทางไปดูสถานที่ที่พระแตกกรูที่บ้านหัง ต.ท่าตุ้ม อ.ป่าซาง จ.ลำพูน บริเวณที่พบเป็นวัดร้างเก่า มีกุฏิร้างติดแม่น้ำปิงในสวนลำไยของชาวบ้าน เนื่องจากดินถูกน้ำเซาะจนทรุดตัวลง ทำให้เจดีย์พังลงไปในแม่น้ำปิง ตอนไปดู (ก่อนน้ำท่วม) เหลือเพียงซากฐานเจดีย์ไม่ถึงครึ่ง ส่วนใหญ่จมลงไปในน้ำ ทำให้พระที่บรรจุอยู่ในเจดีย์จมหายไป ชาวบ้านจึงพากันแตกดินงมหาพระในแม่น้ำปิง

พระลิ้นปี่ พิมพ์ใหญ่ กรุเมืองลำพูน ด้านหลังมีรอยนูน

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	6 ส.ค. 2549	16	55 00	5

ไขปริศนา พิมพ์พระสิบบแปด

เท่าที่สอบถามจากชาวบ้านหลายคน ได้ความว่าพระพิมพ์ที่ได้จากน้ำ มีพระบูชา หน้าตัก 5-7 นิ้ว 3-4 องค์ เจดีย์สัมริดบรรจุพระธาตุ พระสิบบสอง พระสิบบแปด รวมกัน 10 กว้างองค์พระกลีบบัว พระพุทธรูป 4-5 องค์ พระสามเนื้อชิน 1 องค์ วันที่ไปดู เห็นแต่พระสิบบแปดบิ่นหักชำรุดอยู่ 3-4 องค์ พระแบบอื่นๆ เข้าใจว่า ชาวบ้านทิ้งมได้คงขายไปแล้ว พระสิบบแปดที่ได้เป็นพระพิมพ์เดียวกับกรุในลำพูน และที่น่าแปลกก็คือมีพระสิบบแปดพิมพ์เล็กกว่าพิมพ์ปกติอีกหนึ่งพิมพ์ ความจริงแล้วพระสิบบแปดเป็นพระที่มีปริมาณน้อยหาดูได้ยากพอๆ กับ พระกาบปลี การที่พระสกุลลำพูนอยู่ร่วมกับพระบูชาสมัยเชียงใหม่ ทำให้สันนิษฐานได้ว่า พระลำพูนเป็นพระที่นำมาฝากกรุ จำนวนพระอาจมากกว่าที่ชาวบ้านมได้ เพราะพระอาจถูกน้ำพัดกระเจาไป

พระสิบบแปด เป็นพระพิมพ์ขนาดใหญ่ที่สุดในบรรดาพระพิมพ์สกุลลำพูนทั้งหมด มีจุดเด่นอยู่ที่การวางองค์ประกอบได้ลงตัวคลาสสิก พิมพ์ค่อนข้างคม แต่ดินไม่ลึกเหมือนพระกล้วยพระกวาง ได้ฐานพระประธานมีสิงห์แยกนั่งชันเขาสามตัวเรียงกัน มีหัวช้างหมอบอยู่ใต้ฐานละเขือกกระหนาบด้านซ้ายและขวา ซึ่งคติช้างหมอบนี้เป็นของพุทธศาสนมหายานแบบขอม สะท้อนให้เห็นว่าช่างหริภุญไชยมีความอิสระเสรีในการสร้างสรรค์ โดยรู้จักเลือกรับและปรับใช้รูปแบบของศิลปกรรมต่างๆ มาผสมผสานกัน แต่การนำช้างเข้ามาผสมนั้นอาจสันนิษฐานได้ว่า พระสิบบแปดน่าจะมียุราวุธพุทธศตวรรษที่ 18 พบจากกรุวัดประตูลี วัดดอนแก้ว วัดพระคง และทุ่งกุลารัณ

วิเคราะห์พระสิบบแปด กรุเจดีย์ร้าง บ้านทั้ง

เนื่องจากพระแบบอื่นๆ ที่แตกกรุไม่มีของจริง หรือรูปถ่าย

พระสิบบแปด พิมพ์เล็ก กรุบ้านทั้ง ด้านหลังมีรอยขีด

พระสิบบแปด พิมพ์ใหญ่ กรุบ้านทั้ง ด้านหลังมีรอยขีด

ชื่อหนังสือพิมพ์	วันที่	ปีที่	ฉบับที่	หน้า
เชียงใหม่นิวส์	๖ ส.ค. 2549	16	55 00	5

ให้เห็น มีเฉพาะพระสิริแปดที่ปั้นหักและรูปถ่ายที่ชาวบ้านถ่ายไว้ พอจะนำมาวิเคราะห์เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาได้ ดังนี้คือ

1. พระสิริแปดที่พบมี 2 พิมพ์ด้วยกันคือ พิมพ์ใหญ่ และพิมพ์เล็ก ดูแล้วพิมพ์คล้ายกันมาก แต่มีขนาดเล็กกว่า ประมาณ 2 ใน 3 ของพิมพ์ใหญ่ พิจารณาแล้วไม่ได้เกิดจากการหดตัวของพระในการเผาแน่นอน ถ้าเทียบกับพระสกุลลำพูนอื่น อย่างพระกวางก็มี 2 พิมพ์ เหมือนกัน พระกวางพิมพ์ใหญ่ ชุดพบจากกรุในเขต อ.เมืองลำพูน ส่วนพิมพ์เล็ก ชุดได้มากจากกรุท่ากาน อ.สันป่าตอง รวปี พ.ศ. 2527 เข้าใจว่ายังมีพระสกุลลำพูนอีกมากที่ยังหลงเหลืออยู่ในดิน แต่ยังไม่มีการขุดพบหลายสิบปีก่อน มีการขุดพบพระลำพูน จากหลายกรุ แต่ไม่มีการบันทึกไว้เลย ทำให้ขาดหลักฐานทางโบราณคดีไปอย่างน่าเสียดาย **๖ ส.ค. ๒๕๔๙ น.๕ ปี 16 น. 5500**

2. พระสิริแปด ที่ได้จากรุ่นี บางองค์ ด้านหลังมีรอยบากทั่วด้านหลังพระ เข้าใจว่าช่างกดพิมพ์พระตั้งใจทำ หลังจากกดพระจากพิมพ์เสร็จ ใช้ไม้ไผ่ขีดบากไว้ก่อนนำพระไปเผา เจตนาทำกับพระขนาดใหญ่ เพื่อนำไปติดผนังตามซุ้มเจดีย์ บางองค์จะใช้รอยนิ้วมือกดเป็นรอยบุ๋มทั่วหลังองค์พระ รอยบากนี้จะทำให้การติดยึดกับผนัง โดยใช้ปูนขาวผสมไขมันสัตว์ (เป็นกาวในสมัยโบราณ) ยึดติดแน่นได้ดีขึ้น ไม่หลุดง่าย รอยบากนี้จะพบในพระขนาดใหญ่เท่านั้น แสดงว่าพระขนาดใหญ่ เจตนาสร้างขึ้นเพื่อใช้ประดับติดกำแพงหรือผนังเจดีย์

3. กรุพระที่ขึ้นเป็นวัดร้าง เดิมน่าจะสร้างในสมัยเชียงใหม่ ต้น เพราะมีการพบพระบุษราคัมเชียงใหม่ขึ้นมาด้วย สืบถามจากชาวบ้านแล้ว บริเวณแม่น้ำปิงไหลผ่านปัจจุบัน เดิมเป็นวัดมีเจดีย์และวิหาร ต่อมาแม่น้ำปิงเปลี่ยนทิศ เริ่มเซาะเข้ามาบริเวณวิหาร จึงมีการย้ายวัดออกไป ใช้เวลาหลายร้อยปีจนวิหารพังลง เหลือแต่ซากเจดีย์อยู่ริมน้ำ พอน้ำหลากก็เซาะตลิ่งจนเจดีย์พังลง ขนาดฐานเจดีย์กว้างประมาณ 15 เมตร นับว่าเป็นเจดีย์ที่มีขนาดใหญ่ วัดเดิมน่าจะ

เป็นอารามหลวง มีความสำคัญในสมัยก่อน

มาถึงวันนี้ ก็ต้องยอมรับว่าพระสกุลลำพูนบ้านเราได้รับความนิยมสูงมาก จากราคาเช่าที่เคลื่อนไหวสูงขึ้นตลอด ส่วนกับภาวะเศรษฐกิจย่ำแย่ น้ำมันแพง ดอกเบี้ยสูง อย่างพระคงซื้อขายผ่านอินเทอร์เน็ต สภาพสวยๆ สองสามแสนไปแล้ว พระสิริสองสภาพสวยเกือบแสน เห็นราคาแล้วก็ต้องยอมรับว่าคนรุ่นใหม่ไม่ใช่แค่ใจถึง ต้องบอกหัวใจเกินร้อย พระที่มีขนาดใหญ่อย่างพระกวาง พระสิริสอง พระสิริแปด ฯลฯ สมัยก่อนไม่มีใครมอง ตอนนี้หาไม่ได้แล้ว

แสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมความเชื่อของนักสะสมพระเครื่องรุ่นใหม่ ได้เปลี่ยนไปจากเดิมที่เน้นเรื่องศรัทธาสะสมเฉพาะพระพิมพ์ที่มีขนาดเล็กแขวนติดตัวได้ ไว้ป้องกันภัยอันตรายหรือเป็นสิริมงคล มาเป็นการสะสมพระพิมพ์ขนาดใหญ่ เพื่อศึกษาศิลปะและประวัติศาสตร์เป็นสากลมากขึ้นสอดคล้องกับกระแสการผลักดันเมืองลำพูนเป็นมรดกโลกของชาวลำพูน

• นิพนธ์ สุขสมมโนกุล •

โครงการอนุรักษ์และเผยแพร่พุทธศิลป์ล้านนา
สำนักบริการวิชาการ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
noiiyara@csloxinfo.com